

ти. Основними функціями інститутів, які можуть забезпечити ефективну роботу національної фінансової системи, є захист і гарантія прав власності, зміцнення юридичної системи, боротьба з корупцією, поліпшення якості фінансової інформації, поліпшення корпоративного управління, розвиток пруденційного регулювання і нагляду в банківській системі, включаючи підвищення кваліфікаційних вимог до фінансових спеціалістів. Саме нерозвиненість національного фінансового ринку для багатьох країн є головною причиною стагнації їх економіки.

Висновки. Отже, розвиток економіки в XXI ст. відбувається в умовах глобалізації фінансового ринку. В майбутньому модель зовнішньоекономічних відносин передбачатиме пришвидшення рухів фінансових ресурсів у світовій економіці. Україна не може перебувати осторонь сучасних процесів у фінансовій сфері, які є досить неоднозначними. А значить, фінансова система України має бути модернізованою, щоб відповідати світовим стандартам, протистояти новим фінансовим кризам. Сучасні економічні реалії спонукають до нового осмислення багатьох глобальних проблем, зокрема до захисту від фінансових ризиків.

Література

1. Сильвестров С.Н. Мировой экономической кризис и формирование новой архитектуры глобальной экономики / С. Сильвестров // Вестник Финансовой академии : междунар. теорет. и научно-практ. журнал. – 2009. – № 2. – С. 5-11.
2. Михайлов Д.М. Мировой финансовый рынок: тенденции развития и инструменты. / Д.М. Михайлов. – М. : Изд-во "Экзамен", 2000. – 768 с.
3. Швайка М.А. До питання про шляхи подолання світової валюти і організації для управління нею міжнародного банку / М.А. Швайка // Вісник економічної науки України : наук. журнал. – 2011. – № 1. – С. 192-200.
4. Шинкаренко А. В какой мир мы вступаем. Интервью с А. Гальчинским / А.В. Шинкаренко // Эксперт – Украина : журнал. – 2008. – № 50. – С. 36.
5. Алексашенко С. Кризис – 2008: пора ставить диагноз / С. Алексашенко // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал. – 2008. – № 11. – С. 25-37.
6. "Die Welt" – 14 жовтня 2008 р. – С. 1.
7. Чухно А. Сучасна економічна криза / А. Чухно // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2010. – № 1. – С. 5-7.
8. Швайка М. Світова фінансова криза: причини виникнення та шляхи подолання / М. Швайка // Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2009. – № 6. – С. 3-10.
9. Дзеркало тижня – 28 січня 2011 р.
10. Мягкий М.В. Перспективы и шляхи розгортання глобальної кризи грошей у XXI столітті / М.В. Мягкий // Актуальні проблеми економіки : наук.-практ. часопис. – 2011. – № 5 (119). – С. 217-223.
11. Абрамова М. Влияние современного мирового финансового кризиса на национальные денежные системы / М. Абрамова // Вестник Финансовой академии : междунар. теорет. и научно-практ. журнал. – 2009. – № 6. – С. 12-16.
12. Швайка М. Запровадження світової резервної валюти як чинник посткризової стабілізації світових фінансів / М. Швайка // Актуальні проблеми економіки : наук.-практ. часопис. – 2011. – № 8. – С. 106-115.
13. Науменкова С.В. Проблеми подолання негативного впливу глобальних диспропорцій та формування нового геофінансового механізму / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко // Фінанси України : журнал. – 2009. – № 3. – С. 23-36.
14. Урядовий кур'єр. – 28 листопада 2008 р. – С. 3.
15. Модернизация России в контексте глобализации // Мировая экономика и международные отношения : научн. журнал. – 2010. – № 2. – С. 90-103.

Бутенко О.И. Влияние процессов интернационализации, интеграции и глобализации на мировую финансовую систему

Проанализированы сущность процессов глобализации в финансовой сфере; влияние процессов интернационализации, интеграции и глобализации на мировую финансовую систему. Исследованы основные причины современного финансового кризиса, в частности влияние "долларизации" мировой экономики.

Ключевые слова: валютный кризис, глобализация, долларизация, интеграция, кредитная система, реформирование, финансы.

Butenko O.I. Influence of processes of internationalization, integration and globalization on the world financial system

The article analyses the essence of globalization processes in the sphere of finance and the influence of the processes of internationalization, integration and globalization on the world financial system. The main reasons of contemporary financial crisis are investigated.

Keywords: currency crisis, globalization, integration, credit system, reforming.

УДК 331.25 Доц. І.В. Форкун, канд. техн. наук; магістрант В.В. Долобанько – Хмельницький національний університет

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Досліджено проблеми розвитку соціального захисту населення в сучасних умовах розвитку економіки України, проаналізовано та визначено основні проблеми фінансового забезпечення системи соціального захисту.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні гарантії, соціальне страхування, соціальна допомога, фінансове забезпечення соціального захисту населення.

Вихід української економіки з кризи закономірно порушує проблему невідкладної перебудови соціальної сфери. Вона повинна стати ефективним сектором економіки й стимулом прискорення економічного прогресу. Ідеться передусім про забезпечення реальних змін у задоволенні власних життєвих потреб населення і про потребу нової соціальної політики, яка припинила б поглиблення майнової диференціації і зосередила б увагу не лише на захисті малозабезпечених верств населення, а й на його економічно активній частині. Тому наявність дієвої, ефективної системи соціального захисту – це свідоме рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу. Чим вищий рівень життя членів суспільства, тим більш розвиненим може вважатися суспільство.

Наукові дослідження з питань розробки соціального захисту населення та його фінансування зробили вітчизняні й зарубіжні вчені та фахівці, зокрема: В.А. Скуратівський, М.О. Солдатенко, Н.П. Борецька, М.Ф. Головатий, М.Б. Панасик, Т.В. Симигіна, О.М. Палій, Д.П. Богиня, І.Ф. Гнібиденко, О.А. Грішнова, Н.В. Дудіна, С.П. Калініна, Т.М. Кір'ян, А.М. Колот, Ю.М. Краснов, І.Д. Крижко та багато інших [2]. Визначаючи теоретичну та практичну цінність отриманих наукових здобутків, потрібно розуміти, що вони потребують подальшого пошуку та вирішення окремих проблем соціальної захищеності працюючих і непрацюючих та формування цілісного організаційно-економічного механізму їх забезпечення та фінансування.

Метою роботи є дослідження виконання функцій держави в напрямі недопущення зростання соціального напруження з приводу майнової нерівності, передбачення і фінансування негативних проявів ринку для громадян (безробіття, втрата працездатності), створення ефективної системи фінансування соціального захисту в Україні.

Соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах чи іншій ситуації [2]. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів, які повинні керувати їх діяльністю, економічні – формування механізмів перерозподілу доходів, тобто стягнення податків та інших платежів і трансфертів. Отже, з позицій економіки, соціальний захист – це правила перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої підтримки з боку суспільства: від багатих до бідних, від здорових до хворих, від молодих до літніх [2].

Соціальне забезпечення є складовою системи соціального захисту і виконує функцію нагромадження та розподілу коштів соціального захисту, призначених для соціальної допомоги, виплат із соціального страхування та ін. Соціальне забезпечення включає пенсії та різні види допомоги (з тимчасової втрати працездатності, по вагітності й пологах, по догляду за дитиною до 3 років, по догляду за хворою дитиною, на поховання, допомогу непрацездатним особам, дохід яких менший від встановленої межі малозабезпеченості тощо). Соціальне забезпечення передбачає також подання допомоги в натуральному вигляді (обслуговування інвалідів, людей похилого віку у спеціалізованих установах – будинках-інтернатах і вдома) [2].

Доходи населення – один із найважливіших показників, що характеризує рівень економічного та соціального стану і захищеності суспільства. СENSE цього поняття полягає в тому, що працюючим та непрацюючим, а також членам їх сімей повинно бути гарантовано право на отримання достатнього мінімального доходу як на сьогодні, так і в майбутньому для задоволення матеріальних потреб, доступності до якісної освіти, медичних послуг та відпочинку, що забезпечує нормальну життєдіяльність та можливості розвитку людини.

Базовим державним соціальним стандартом у сфері доходів населення визначено прожитковий мінімум, який затверджується законом і на основі якого визначаються розміри мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, неоподатковуваний мінімум доходів громадян, розміри державної соціальної допомоги, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, розміри інших видів соціальних виплат. Прожитковий мінімум застосовується також для загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення державних соціальних програм [5]. Вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням соціального захисту, є прерогативою держави. Систематизовані та узагальнені дані з характеристик різних моделей соціального захисту населення деяких зарубіжних країн наведено у табл. 1 [2].

Табл. 1. Характеристика різних моделей соціального захисту населення деяких країн світу

Найменування моделі соціального захисту	Стислий зміст моделі соціального захисту
Німецька модель	Поєднує високу економічну ефективність з розвинутою системою соціального захисту, яка заснована на свободі споживання (вибір товарів чи послуг на свій розсуд, свобода виробництва і торгівлі, вибір робочого місця, володіння і розпорядження приватною власністю). Держава використовує результати дій ринкових механізмів і колективних переговорів. Розподіл прибутків відбувається за допомогою податків. Громадяни з низьким рівнем прибутків звільняються від оплати прибуткового податку. У німецькій моделі передбачені заходи з охорони праці (регулювання робочого часу, заборона працювати у вихідні та святкові дні, захист працівників від виробничих і професійних небезпек, охорона праці молоді та жінок, захист від незаконних звільнень з роботи). Цю модель засновано на змішаному державно-приватному вирішенні соціальних проблем, де відповідальність окремого підприємця замінена системою "обов'язкової" колективної відповідальності та контролем з боку держав.
Шведська модель	Соціальний захист забезпечується на рівні нормального соціального стандарту. Ця модель передбачає високий відсоток національного прибутку, акумульованого у державі, місцевих органів влади, спеціальних інститутів, які вирішують проблеми соціального захисту населення. Вона характеризується високим рівнем ефективності національної економіки, зайнятості та інвестицій, спрямованих на одночасне забезпечення повної зайнятості та стабілізацію цін.
Американська модель	Соціальний захист вирішується переважно між підприємствами і найманими робітниками в особі профспілок. Разом із цим держава значну частку витрат спрямовує на забезпечення соціального захисту населення. Серед заходів соціальної підтримки населення потрібно відзначити розробку програм із професійної підготовки, перепідготовки кадрів, охоплення системою соціального забезпечення широких верств населення, видачу допомоги тим, хто її потребує, у натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидій на житло, безкоштовну медичну допомогу тощо).
Українська модель	Передбачає підвищення рівня та ефективності соціального захисту населення, перехід до адекватної соціальної допомоги, яка має бути диференційованою для різних верств населення. Соціально орієнтована економіка передбачає не лише соціальний захист, а й створення такого організаційно-економічного механізму, який сприяв би зменшенню тієї частини населення, що потребує цієї допомоги. Модель спрямована насамперед на необхідність забезпечення соціально гарантованого мінімуму задоволення потреб. Інструментом такої моделі є адресна соціальна політика, активна політика зайнятості.

З часу визнання України країною з ринковою економікою у фінансово-му забезпеченні соціальної сфери практично не відбулося жодних змін. Головним джерелом витрат був і залишається державний бюджет. Проте проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні очевидні й спричинені як об'єктивними макроекономічними диспропорціями, успадкованими від минулої системи й нагромадженими за роки непослідовних реформ, так і значни-

ми вадами реалізації соціальної політики держави. До головних проблем належать недостатні розміри фінансування соціальної сфери, непослідовність і фрагментарність фінансування, його неефективна структура, відсутність стимулів до децентралізованого фінансування частини соціальних витрат [1].

У більшості випадків учені розглядають фінансове забезпечення як метод чи складову частину системи фінансового механізму, за допомогою якої відбувається розподіл і перерозподіл виробленого в суспільстві валового продукту [2, 3], виконується функція фінансового регулювання економічних і соціальних процесів [4]. Також фінансове забезпечення визначається як формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання.

Виходячи з визначення соціального захисту населення як системи, яка включає сукупність заходів, спрямованих на забезпечення законодавчо закріплених соціальних та економічних прав, а також гарантій населенню, підтримку його відповідного рівня життя у разі настання соціальних ризиків, можна дати визначення категорії "фінансове забезпечення соціального захисту". Це – формування цільових грошових фондів за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою, і фінансування за рахунок цих фондів заходів, спрямованих на забезпечення соціальних та економічних прав, а також гарантій населенню віком від 14 до 35 років, підтримку його відповідного рівня життя у разі настання соціальних ризиків і превентивних механізмів щодо їх попередження [2]. Саме ці механізми й повинні бути закладені в основу соціального захисту населення незалежно від віку. Загалом систему соціального захисту можна розділити на три складові: соціальні гарантії, соціальне страхування і соціальну допомогу (рис.).

На нашу думку, першочергове значення при здійсненні соціального захисту молоді має надаватися ефективній соціальній профілактиці. Вона реалізується через економічні, політичні, правові, медичні, психолого-педагогічні заходи, спрямовані на попередження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі і ґрунтується на своєчасному виявленні негативних факторів, що зумовлюють відхилення в психологічному та соціальному розвитку молоді, в їхній поведінці, стані здоров'я, а також в організації життєдіяльності та дозвілля.

Нині в нашій державі фінансове забезпечення економічних і соціальних процесів здійснюється за допомогою загальнодержавних цільових програм. Так, у сфері молодіжної політики реалізуються програми, що зазначено в табл. 2 [5].

Оскільки державні програми мають тенденцію в кількісному відношенні зростати швидше, ніж фінансові ресурси для їхнього фінансового забезпечення, – значна частина соціальних гарантій залишається нереалізованою і виникає потреба в залученні додаткових джерел фінансування: іноземних цільових позик і кредитів, що виділяються під конкретні соціальні програми, а також методів, альтернативних бюджетному фінансуванню.

Отже, під час фінансування молодіжної політики й соціального захисту молоді як її складової варто було б:

- визначати пріоритетні програми й напрями молодіжної політики, без фінансування яких вона втрачає сенс;

- розробити концепцію фінансування програм залежно від об'єктивних показників (кількості населення, охопленого програмою, показників ефективності), а також від соціального ефекту від їх реалізації;
- розробити механізми залучення позабюджетних коштів, зокрема й самою молоддю;
- розробити концептуальні підходи до оцінки фінансового забезпечення соціального захисту молоді.

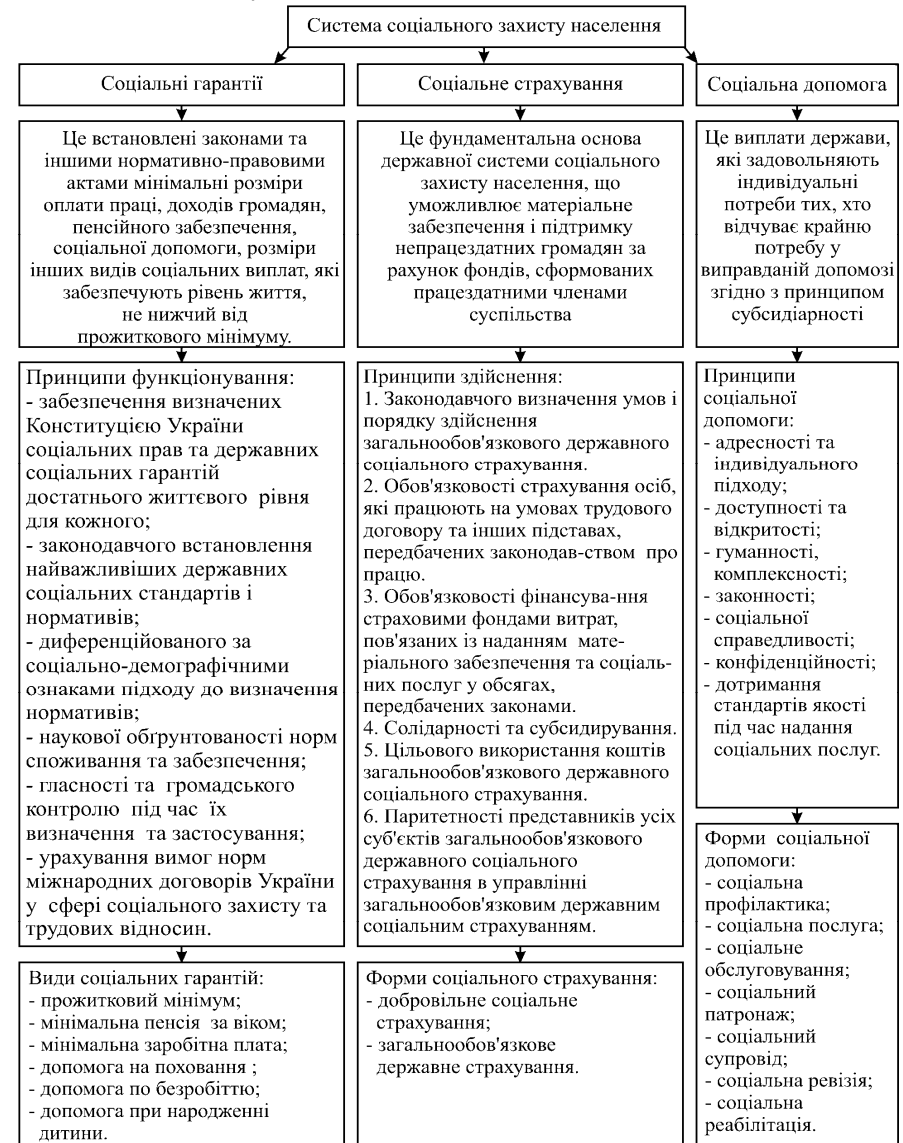

Рис. Система соціального захисту населення

Табл. 2. Загальнодержавні цільові соціальні програми у сфері молодіжної політики

№ з/п	Назва програми	Термін дії	Мета	Орієнтовані обсяги фінансування за період реалізації програми
1	Державна цільова соціальна програма "Молодь України"	2009-2015 рр.	Створення системи всебічної підтримки громадянської активності молоді, спрямованої на самовизначення і самореалізацію, формування необхідних для цього правових, гуманітарних та економічних передумов, надання соціальних гарантій	262,706 млн грн, у тому числі 150,006 млн грн – з державного бюджету
2	Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю	2007-2010 рр.	Виховання громадянина в дусі патріотизму та демократичних цінностей, створення умов для надання системної підтримки обдарованій молоді, її творчого, інтелектуального, духовного й фізичного розвитку	154,4673 млн грн, у тому числі 60 млн грн – з державного бюджету
3	Державна програма забезпечення профілактики та лікування ВІЛ-інфекції	2009-2013 рр.	Стабілізація епідемічної ситуації, зниження рівня захворюваності та смертності внаслідок СНІДу	3651,8477 млн грн, у тому числі 2905,9383 млн грн із державного бюджету
4	Державна програма підтримки сім'ї	до 2010 р.	Створення умов для утвердження в суспільстві духовно й фізично здорової, матеріально забезпеченої, соціально благополучної сім'ї, забезпечення виконання сім'єю основних її функцій, передусім виховної та демографічної	Визначаються щорічно рішенням про обласний бюджет на наступний рік
5	Державна програма забезпечення молоді житлом	2002-2012 рр.	Реалізація державної молодіжної політики в частині вирішення житлової проблеми шляхом створення сприятливих умов для розвитку молодіжного будівництва, удосконалення механізмів придбання житла й забезпечення на цій основі подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування	2457,0 млн грн, у тому числі – 1397,0 млн грн із державного бюджету
6	Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві	2006-2010 рр.	Утвердження рівних прав жінок і чоловіків і рівних можливостей для їх реалізації як основного права людини	Визначаються щорічно рішенням про обласний бюджет на наступний рік

Пріоритетними у фінансуванні молодіжної політики можуть бути ті сфери життєдіяльності молоді, які сприяють її соціальній адаптації. Результати соціологічних досліджень засвідчують, що в умовах ринкового середовища в молодих людей вищі адаптивні можливості, порівняно зі старшим поколінням. Пояснюють це тим, що молоді люди більшою мірою індивідуалісти, значно прагматичніші й раціональніші у своїх діях. Однак, не завжди молодь знаходить своє місце в житті. Серед нагальних проблем молоді, що існують сьогодні в Україні, – це безробіття, зниження рівня життя, житлова проблема, нерівність у розподілі суспільних благ. Крім того, молодь не витримує конкуренції з пред-

ставниками старших вікових груп у таких галузях, як охорона здоров'я, освіта, культура, наука, але виявляє значну активність у сфері підприємництва [2].

Висновки. Виходячи з цілої низки сучасних проблем розвитку та фінансування соціального захисту, головною метою соціальної політики є забезпечення гідного рівня життя як працюючого, так і непрацюючого населення. У разі оцінювання системи соціального захисту молоді в Україні потрібно відзначити її вдосконалення і збагачення новими елементами. За часи незалежності зроблено багато для того, щоб докорінно перебудувати систему соціального захисту, наповнити її новим змістом. Однак, що стосується фінансового забезпечення цільових програм, воно недостатнє, а це знижує ефективність розроблених заходів.

Література

1. Лісовий А.В. Механізм фінансування соціальної складової економічної безпеки / А.В. Лісовий, Т.В. Поснова // Фінанси України : журнал. – 2010. – № 4. – С. 32-37.
2. Кириленко О.П. Фінанси : навч. посібн. / О.П. Кириленко. – Тернопіль : Вид-во "Астон", 2002. – С. 41-42.
3. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. / редкол. С.В. Мочерний та ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2002. – Т. 3. – 932 с.
4. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
5. Сайт Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kmu.gov.ua>.

Форкун І.В., Долобанько В.В. Социальная защита населения в современных условиях развития экономики Украины

Исследованы проблемы развития социальной защиты населения в современных условиях развития экономики Украины, проанализированы и определены основные проблемы финансового обеспечения системы социальной защиты.

Ключевые слова: социальная защита, социальные гарантии, социальное страхование, социальная помощь, финансовое обеспечение социальной защиты населения.

Forkun I.V., Doloban'ko V.V. Social defence of population in the modern terms of development of economy of Ukraine

Investigational problems of development of social defence of population in the modern terms of development of economy of Ukraine, the basic problems of the financial providing of the system of social defence are analysed and certain.

Keywords: social defence, social guarantees, social security, social help, financial providing of social defence of population.

УДК 338.22.01

Доц. Ю.М. Лелюк, канд. екон. наук –
Полтавська державна аграрна академія

ДІЯ ФАКТОРА ЧАСУ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ АНТИЦИКЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто еволюцію теорій циклу та їх ко-еволюцію з концепцією сталого розвитку з позицій часової методологічної парадигми. Обґрунтовано висновок про необхідність формування антициклічної політики на методологічних засадах, що враховують дію фактора часу.

Ключові слова: державна антициклічна політика, часова методологічна парадигма, теорії циклу, концепція сталого розвитку.